

УДК 111

Черепехіна О. А.¹

¹ канд. психол. наук, доц. ЗНТУ

АКТИВІЗАЦІЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ВПЛИВУ ВУЗІВСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Умови сьогодення й особливості суспільного життя ставлять жорсткі вимоги до компетентності, професіоналізму, поведінки, рівня культури і мислення психолога-практика, а тому й до рівня професійної та особистісної підготовки у системі вищої школи майбутнього фахівця в галузі практичної психології.

Дослідження методологічно базується на розумінні формування професіоналізму майбутніх психологів як цілісного педагогічного процесу, спрямованого на оволодіння ними знаннями про основи професіоналізму, розвиток готовності до рішення професійних завдань і виховання особистісних якостей, значущих для набуття професіоналізму в умовах

спеціально побудованого навчального середовища ВНЗ, що відбувається на таких концептуальних засадах:

у центрі навчального процесу – особистість студента, визначальним фактором розвитку якої є формування професіоналізму в умовах ВНЗ;

формувальний вплив на студентів – майбутніх психологів відбувається з урахуванням актуального та потенціального рівнів сформованості їх професіоналізму;

оцінювання не тільки формального результату, але й зусиль, затрачених викладачами та студентами на формування професіоналізму конкретного майбутнього психолога;

усвідомлення викладами пріоритетності формування професіоналізму у майбутніх психологів під час фахової підготовки.

Ця ідея втілюється у цілеспрямованій внутрішньовузівській теоретико-методичній підготовці викладачів і студентів до формування професіоналізму, створенні відповідного соціокультурного середовища, науково-методичному забезпеченні процесу формування й розвитку у майбутніх психологів професіоналізму та подальший науково-педагогічній підтримці процесу їх самовдосконалення. Необхідною умовою свідомого та цілеспрямованого формування професіоналізму є становлення й подальший невинний продуктивно-творчий розвиток суб'єкт-суб'єктної взаємодії, співпраці та співтворчості викладачів і студентів – майбутніх психологів.

Процес формування професіоналізму майбутніх фахівців з психології ґрунтується на таких педагогічних принципах: діалогізації навчального процесу, інтелектуальної взаємодії та співтворчості, активності у професійному спілкуванні та ін. Така підготовка має будуватися на усвідомленні викладачами як першочергового завдання системи освіти – підготовку справжнього професіонала-психолога, фахівця, який свідомо прагне вершин майстерності.

Забезпечення викладання майбутнім психологам фахово-орієнтованих дисциплін у поєднанні з виявленням сприятливих умов для засвоєння ними знань, вмінь та компетенцій, на яких ґрунтується їх професіоналізм; створенні у вищій школі такого рефлексивного середовища, яке б сприяло усвідомленню педагогами необхідності формування професіоналізму у студентів – майбутніх психологів, що забезпечується спеціально-побудованим процесом навчання у вищій школі й втілюється у відповідні мотиви професійної діяльності педагогів та стимулюванні розвитку і прояву у студентів особистісних якостей, що сприяють оволодінню ними компонентами професіоналізму під час фахової підготовки, побудови такого педагогічного процесу у ВНЗ, в якому професіоналізм вважається головною цінністю і результатом фахової підготовки та здійснюється з метою високої підготовленості студентів до виконання складних видів діяльності,

професійної мобільності, систематичному зростанні виробничої кваліфікації та творчої активності.

Проблематика професійного становлення представлена цілою низкою методологічних і загальнотеоретичних досліджень (Г. О. Балл, С. Д. Максименко, В. О. Моляко, В. В. Рибалка, Н. І. Пов'якель, Н. В. Чепелева, Т. С. Яценко та ін.). Існуюча сьогодні гостра потреба в психологічних знаннях вимагає підвищення вимог до якості освіти психологів, що знайшло відображення у прикладних дослідженнях О. Ф. Бондаренка, В. Я. Ляудіс, Є. С. Романової, В. А. Семиченко та ін.[2]. Однак за межами уваги дослідників залишилися питання зміни ціннісно-сислової сфери особистості в процесі професійного навчання, що й зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

За В. А. Бодровим основна сутність проблеми формування особистості професіонала зводиться до двох основних положень:

а) особистість проявляється в професії – в процесі вибору і оволодіння професією, професійного удосконалення і реалізації особистості професіонала, визначення його місця в суспільстві, досягнення матеріальних і духовних цінностей задоволення особистих пізнавальних інтересів;

б) розвиток особистості в діяльності – формуванні професійно-орієнтувальних якостей людини (її організму і особистісних рис), розширення сфери пізнання оточуючого світу і його смислового змісту, розвиток форм і змісту предмету спілкування [1].

Проблема формування особистості професіонала є комплексною і змістовно в ній можна виділити і розглянути психологічні, професійні, фізіологічні, медичні, соціальні і інші аспекти.

Огляд теорій професійного розвитку особистості (диференційно-діагностична, психоаналітична, теорія рішень, теорії розвитку і типологічної) дозволяє нам узагальнити і визначити основні передумови професійного розвитку у виді таких положень:

- успішність професіоналізації визначається мірою відповідності індивідуально-психологічних особливостей особистості вимогам професії;
- кожна людина відповідає вимогам роду професії;
- міра співвідношень індивідуально-психологічних особливостей і професійних вимог визначає рівень інтересу до професії, задоволеності в ній, прагнення до професійного удосконалення і т. п.;
- професіоналізація реалізується на всьому протязі професійного шляху розвитку особистості, який має відповідні періоди, стадії і характеризується більш або менш суттєвими змінами професійних вимог;
- характер співвідношення індивідуального психологічного складу, здібностей і вимог професії (повнота, інтенсивність, специфічність тощо)

визначає особливості професійного і психологічного розвитку особистості, її спрямованість (прогрес, регрес), інтенсивність і т. д.;

- професійний розвиток особистості її операційних і психологічних якостей і структур відбувається нерівномірно і гетерохронно;

- визначальним у професійному розвитку особистості є характер ведучої діяльності, а також співвідношення з нею домінуючої і субдомінуючої діяльності;

- спрямованість особистості є визначальним психологічним фактором вибору професійного шляху і професіоналізації;

- відношення до професії, її освоєння і трудова діяльність коректується професійними, технологічними, фізіологічними, медичними, спеціально-економічними і іншими факторами, які вимагають особливості життєвої і трудової активності людини, її життєдіяльності.

Таким чином, професійне становлення особистості майбутніх психологів можна визначити як процес поетапного вирішення комплексу протиріч, узгодження різних тенденцій і вимог, які задаються базовими протиріччями, які пред'являються до індивіду, і його бажаннями можливостями по їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бодров В. А. Проблемы профессионального психологического отбора / В. А. Бодров // Психологический журнал. – 1985. – № 2. – С. 85-94.

2. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – Киев : «Укртехпрес», 1997. – 216 с.